

Lester Thurow:

”Dangerous Currents. The State of Economics”

I ett decennium har världsekonomin upplevt stagnation, stigande arbetslöshet och återkommande finansiella kriser. Även ekonomskräpet — som skulle kartlagt krisens orsaker och föreskrivit recepten — har drabbats av problem. Samtidigt som ämnet upphöjdes till vetenskap, i och med att det fick ett eget nobelpris, började en uppsplittring i en rad olika skolor, alla med olika förklaringar och recept; delvis som en följd härav har allmänhetens förtroende för ekonomerna stadigt sjunkit.

I sin bok *”Dangerous Currents. The State of Economics”* (Random House 1983, 247 sidor) försöker den ledande liberale amerikanske ekonomen Lester Thurow blottlägga orsakerna bakom denna krisartade utveckling för nationalekonomin. Hans huvudförklaring är att nationalekonomernas verksamhet alltför mycket återspeglar det akademiska behovet av intern teoretisk konsistens och stringens och alldeles för lite sysslar med faktiska och mätbara förhållanden i den verkliga världen. Vad

detta i praktiken betyder, är att nationalekonomerna blivit den rena konkurrensmodellens fångar. I sin bok ger Thurow sin syn på vad detta innebär för ekonomernas förmåga att ge svar på de frågor som verkligheten ställer. Boken riktar sig dels till den välinformerade lekmannen, men är också ett debattinlägg gentemot de professionella ekonomerna.

Boken innehåller åtta kapitel. I det första ställs grundfrågan om hur prisbildningen i verkligheten går till och i vilken utsträckning den perfekta konkurrensmodellen förmår beskriva detta. I det andra beskrivs 70-talsutvecklingen och hur ekonomernas modeller — såväl på mikro- som på makroplanet — misslyckades att förutsäga den. I det tredje kapitlet skärskådas olika inflationsmodeller och särskilt olika Phillipskurvteorier. I det fjärde kritiseras ekonometrin och i det femte utbudsekonomerna. I det sjätte kapitlet granskas den rationella förväntnings-skolan, och i det sjunde och längsta diskuteras ekonomernas syn på arbetsmarknaden. I det åttonde kapitlet, slutligen, redovisar Thurow några av de byggstenar, som, enligt honom, krävs för att bygga upp en ny och mera realistisk national-ekonomisk teori.

Tvärsigenom alla dessa kapitel driver Thurow med stor konsekvens sin huvudtes om hur den perfekta konkurrensmodellen — i synnerhet i dess moderna, matematiserade form — blivit ett fängelse, som blockerar ekonomerna från de verkliga problemen i vår ekonomi. Modellen är visserligen stringent, säger han, men varnar samtidigt för att "that rigor easily degenerates into scholarly rigor mortis".

Den verkliga frågan, menar Thurow, är inte hurvida marknader klareras och om de är konkurrensmässiga, utan snarare *hur* de klareras; är det genom prisluktuationer eller är det på något annat sätt? Thurow hävdar att konkurrensen, bortsett från ett fåtal auktionsmarknader för råvaror och en del finansiella marknader, främst sker på icke prismässiga grunder. Framför allt gäller detta arbetsmarknaden, där den per-

fekta konkurrensmodellen, enligt Thurow, inte har ett dyft med verkligheten att göra. Därför måste, hävdar han, varje analys som vill beskriva verkligheten i grunden vara en ojämviktsanalys. Han angriper ironiskt de ekonomer som väljer att använda jämviktsmodeller och att se verklighetens avvikelser från de strikta jämviktsvillkoren som "marknadsimperfectioner".

Så anmärker han exempelvis, när det gäller frågan om lönestelhet och många neoklassiska ekonomers vana att se denna som en "imperfection" på arbetsmarknaden: "Anyone who believes in competitive markets should be extremely reluctant to label anything that has been around for a long time a 'market imperfection'. If a phenomenon continues to survive, the chances are high that it is an integral and efficient part of the economic game — not a market imperfection. Or at least, this possibility should be seriously investigated" (sid. 185).

Med njutningsfylld envishet gräver sig Thurow som en mullvad igenom inkonsistenser och apologetiska ad-hoc-antaganden i den dominerande renkonkurrensmodellen och dess olika moderna avläggare i den ekonomisk-politiska debatten. Framför allt är det monetarismen, den primitiva Kemp-Roth-Laffer-Gilderska utbudsekonomin och rationella förväntningar à la Lucas som utsätts för hans omilda argusöga.

Vad beträffar monetarismen upprepar Thurow den gamla anklagelsen att monetaristerna inte kan skilja på kausalitet och korrelation, han skärskådar problemen med att definiera och kontrollera penningmängden och han diskuterar de realekonomiska kostnaderna av att följa de monetaristiska policy-rekommendationerna. Strykt anmärker han att i den moderna formuleringen av Phillipskurvan har full sysselsättning omdefinierats så att teorin om klarerade arbetsmarknader och löneflexibilitet definitionsmässigt alltid är sann — alldeles oavsett hur stor arbetslösheten är i verkligheten. Han påpekar att medan det för ett par decennier sedan var keynesianerna som var naiva

och trodde att de kunde bedriva "fine tuning", så är det i dag monetaristerna som är naiva nog att tro att de kan finmanipulera penningmängden. Han redovisar också, hur sådana faktiskt existerande fenomen som indexeringar och överlappande avtalsperioder medför en tendens för den "naturliga" arbetslösheten att ständigt öka, varför de monetaristiska recepten mot inflationen blir utomordentligt kostsamma.

Utbudsekonomin beskriver Thurow som "a literal and fundamentalist interpretation of the price-auction model, working precisely as it is taught in any introductory class in micro-economics". Efter att ha visat att de verkliga trögheterna och elasticiteterna i den amerikanska ekonomin omöjliggör de effekter som Laffer, Gilder och de andra förutspådde, men att dessa förutspådda effekter är precis vad man får ut av de enklaste mikromodellerna med ögonblicklig anpassning, förklarar Thurow skadeglatt att "supply-side economics represents the triumph of literal and unqualified equilibrium price-auction economics. Supply-siders are to that model what religious fundamentalists are to biblical interpretation. No deviations from the revealed truth are possible or allowed" (sid. 141).

Den rationella förväntnings-skolan, däremot, ser Thurow som en mer sofistikerad, intellektuell reaktion på de problem som den rena konkurrensmodellen medför. Enligt Thurow är det grundläggande felet med de extrema företrädarna för den rationella förväntningsskolan att deras teori är fullständigt innehållslös: de har helt enkelt definierat bort alla de verkliga problem som borde vara ekonomernas studieobjekt.

Avslutningsvis noterar han, att teorin om rationella förväntningar *inte* leder till slutsatsen att alla systematisk stabiliseringspolitik bör läggas ned: Ty om sådan politik bedrivs men inte ger några som helst effekter, så gör den ju ingen skada. Men om den inte bedrivs men *har* effekt, då blir resultatet sämre än om den används. Det "förväntade värdet" av en regim *med* stabiliseringspo-

litik är därför högre än värdet av en regim utan. Följaktligen, säger Thurow, "Because no one can ever be absolutely sure that no adaptive decision makers exist, the conclusions of rational expectationists must be laid aside and not practiced — just as the beliefs of an atheist will never be practiced by an expect-value rational atheist" (sid. 171).

Tonfallet i citaten och redovisningen av de thurowska slutsatserna kanske får en och annan ekonom att slänga denna anmälan ifrån sig med avsky och döma ut Thurows bok som ännu ett fluminlägg mot ekonomisk vetenskap och analytisk stringens. Det vore dock en alldeles förhastad reaktion. Visst slår Thurow under bältet ibland, och visst slår han ganska ofta in öppna dörrar. Men hans bok är definitivt inte gnällig eller grälsjuk. Tvärtom är den skriven med gott humör och ett fenomenalt spänstigt språk. Thurow är dessutom en lysande pedagog och en utomordentligt allroundkunnig ekonom. Visst är hans formuleringar ofta tillspetsade, men just denna tillspetsning och de metaforer han spränger in i den på det stora hela mycket sakliga genomgången gör att läsaren ofta får nya inblickar och upptäcker nya vinklingar på ämnen man tidigare sett från helt andra — och kanske slentrianmässiga — utgångspunkter.

När det gäller Thurows budskap — varningen för den rena konkurrensmodellen — är det anmälares personliga uppfattning, efter några års arbete med praktisk ekonomisk politik utanför den akademiska världen, att det är värt att ta ad notam. Här i Sverige är det visserligen mycket få ekonomer som fullt ut tagit till sig de utbudsekonomiska evangelierna eller de mest långtgående slutsatserna av teorin om rationella förväntningar. Thurows bok är, det märks, framför allt skriven för den amerikanska debatten. Icke desto mindre tror jag att även svenska ekonomer — och ekonomistuderande — kan läsa Thurows bok med behållning.

Den ekonomiska professionen måste kunna ge svar på de frågor Lester Thu-

row ställer. Det går inte att bara avfärda honom med att han skulle vara teori-fientlig. Han försvarar själv behovet av abstraktioner och förenklande antaganden; men, säger han, "the trick is to use the right assumption at the right time. And this judgement has to come from empirical analyses . . . of how the world is, not of how our economics textbooks tell us it *ought to be*" (sid. 237).

Tyvärr slutar Thurows bok där den egentligen borde börja, dvs. då han skall beskriva det konkreta alternativet till de teorier han kritiserar. I den meningen är "*Dangerous Currents*" en destruktiv bok, som attackerar och river ned — men inte förmår ställa upp något positivt alternativ. Men detta är ju tyvärr det vanliga, när det gäller den här typen av angrepp på den dominerande, matematiska, neoklassiska teorin.

Icke desto mindre har jag personligen haft stort nöje av Thurows bok. Jag tror också att den skulle kunna vara till stor nytta i kurser i vetenskapsteori och

metodologi. Om den användes som komplement till Blaug's metodologilärobok [1980] och — varför inte — den gamla klassiska debatten mellan Friedman och Samuelson [1963] om positivismen och om teoretiska antagandens realism, tror jag den skulle kunna spela en klart stimulerande roll för undervisningen i nationalekonomi. Därutöver är det en mycket läsvärd bok för den allmänbildade och ekonomiintresserade allmänhet, som försöker hänga med i affärstidningar samt på ekonomi- och ledarsidornas debatter och som säkerligen mår väl av att få reda på att kejsaren, även om han kanske inte är helt naken, åtminstone saknar flera väsentliga plagg.

Referenser

- Blaug, M., [1980], "*The Methodology of Economics; or How Economists Explain*", Cambridge
 Samuelson, P. A. m fl, [1963], "*Discussion on Methodology*", *American Economic Review*, May

Fil. lic. Klas Eklund